

ПОЛИФУНКЦИОНАЛНОСТ КЊИЖЕВНОГ ТЕКСТА У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА

(Vesna Simović, *Književnost u nastavi stranog jezika* [Elektronski izvor],
Niš: Filozofski fakultet, 2021)

Монографија *Књижевност у настави страног језика* заснована је на обимном истраживању спроведеном у току рада на докторској дисертацији у којој се ауторка Весна Симовић бавила улогом књижевног текста у савременој настави француског као страног језика и анализом савремених уџбеника француског језика домаћих и француских аутора. Отуда су у теоријском делу рада као извори употребљени радови превасходно француских глотодидактичара, док су примери који су у књизи навођени преузети из савремених уџбеника за учење француског језика као страног. Иако је у фокусу настава француског језика, у наслову публикације стоји опште одређење „настава страног језика”, што је оправдано чињеницом да су увиди, експликације и закључци изнети у студији универзалног карактера, тј. могу се применити на наставу било ког страног језика.

Монографију чине четири истраживачке целине: 1. УВОД, 2. КЊИЖЕВНОСТ У НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА: ДИЈАХРОНИЈСКИ ПРЕГЛЕД, 3. КЊИЖЕВНОСТ У САВРЕМЕНОЈ НАСТАВИ СТРАНОГ ЈЕЗИКА, 4. ЗАКЉУЧАК, а ту су и попис употребљених извора и референтне литературе, као и прилози.

На самом почетку УВОДА ауторка указује на чињеницу да је књижевни текст одувек присутан у настави француског/страног језика, али да су се његово место и значај у том контексту мењали кроз време, у зависности од прокламованих циљева учења и доминантних наставнометодолошких приступа карактеристичних за одређене периоде. Тако се у традиционалној граматичко-преводној методи књижевни текст користио за стицање и оснаживање језичко-граматичке и лексичке компетенције, док је у савременој глотодидактици његова заступљеност и примена много шира – он је ту присутан као одговарајући предложак за готово све комуникативне, рецептивне и продуктивне, усмене и писане активности. У контексту (пожељне) примене комуникативне методе, употреба књижевног текста омогућава стварање аутентичних комуникативних ситуација, чиме се ученици додатно мотивишу за рад и учење језика. Значајан је и за развој интеркултуралне компетенције ученика, на чему се инсистира у савременој настави језика. Поред тога, уметничке вредности књижевног текста захваљујући којима се код ученика развијају навике читања из задовољства и због естетског ужитка представљају квалитет који се не сме занемарити, јер га не поседују други аутентични документи који се користе у настави страног језика. Ауторка све ове савремене глотодидактичке и културолошке

концепте инкорпорира у своја гледишта и ставове које у књизи износи и заступа.

Друго поглавље доноси дијахронијски преглед заступљености књижевног текста у настави страног језика. Сагледани су његово место и улога у различитим методичко-методолошким приступима и правцима: традиционалној, директној, аудио-оралној и структурно-глобално аудио-визуелној (СГАВ) методи, као и у комуникативном приступу. Посебна пажња с разлогом је посвећена месту које је књижевном тексту дато у *Заједничком европском оквиру за живе језике*, јер је овај документ Савета Европе референтни оквир за ауторе савремених уџбеника страних језика. Њиме се истиче значај књижевног текста / књижевности за неговање вишејезичног и плурикултурног приступа на коме се данас у европском културно-образовном контексту инсистира.

Најразвијенији и у функционалном смислу највреднији део књиге представља трећа целина, у којој се ауторка бави статусом и начинима присуства и употребе књижевног текста у савременој настави француског и других страних језика. Поглавље отвара део о полисемичности књижевног текста који се развија у правцу указивања на значај оних приступа који узимају у обзир литерарност као особину која представља дистинктивно обележје књижевног у односу на друге (нефикцијске) врсте текстова, такође присутне у настави страних језика. Бавећи се, потом, питањем аутентичности књижевног текста у наставним околностима, ауторка разматра његов (подразумевајући) културолошки значај, као и чињеницу да, чиме год да се бави, књижевни текст не застарева, тј. увек је актуелан. Све то чини га пожељним средством у настави, а од способности и методичких компетенција наставника зависи у којој мери ће његове предности бити активирани и функционално употребљени. У том смислу, значајни су критеријуми према којима се врши избор текстова за коришћење у настави страних језика. Ослањајући се на увиде аутора који су се тим питањем бавили, В. Симовић наводи следеће смернице: језичка и методичка адекватност текста, његов мотивацијски капацитет, заинтересованост ученика, разумевање (које води бартовљевском задовољству у тексту), предност интегралних дела у односу на одломак, занимљивих и „признатих”. Имајући у виду мноштво функција књижевних и других текстова у настави француског језика, ауторка посебно скреће пажњу на ону коју сматра примарном, а то је функција предлошка за рецептивне и продуктивне језичке вештине.

Четврти део истог поглавља, у коме се разматра значај књижевног текста за развијање језичке комуникативне компетенције, функционално се грана и раслојава на више потпоглавља, чиме се постиже целовитост сагледавања овог важног аспекта наставне употребе књижевног текста. Обрађена је улога књижевног текста у развијању фонетско-фонолошких, лексичких и граматичких компетенција ученика. Посебно је занимљиво указивање на значај адекватне примене песама француских песника у настави језика: „Сматрамо да би оптимално коришћење поезије у настави било оно које повезује фонетско-фонолошке феномене француског језика са литерарношћу као одликом књижевног текста” (51). Примери такве употребе одломака песама В. Игоа, А. Рембоа и П. Верлена постоје у појединим уџбеницима за учење француског језика. Ово је значајно, јер ученици имају могућност да увиде непосредну везу између језичких елемената и ефеката које они остварују у тексту; то их уводи

у свет књижевности, оспособљава за читање и размишљање о прочитаном тексту, али и о самом језику којим се уметнички текст реализује.

У оквиру дела поглавља које се бави односом књижевног текста и вештине читања у настави страног језика разматрани су модели читања, могуће тешкоће при читању и стратегије за успешно читање. Различити модели читања омогућавају конструисање значења, односно долажење до смисла текста (семазиолошки, ономазиолошки и интерактивни модел). Проблем у достизању овог важног циља када се бавимо књижевним текстом у настави могу бити ученичка ограничена лингвистичка знања, непознавање стратегија читања, али и различити узроци и дистрактори афективне природе. Зато је експликација и познавање стратегија успешног читања од изузетног значаја за наставу страног језика. „Настава читања треба ученика да води у откривању смисла текста тако што ће га наводити да користи стечена знања, да примењује читалачке стратегије, различите врсте читања зависно од својих потреба и врста текста који чита” (63-64). Разматране су, потом, појединачне стратегије које ауторка сматра важним: глобални приступ тексту (Софи Моаран), интерактивно читање (Франсин Сикирел), читање по моделу Изабеле Грика.

На проблематику читања надовезују се, логично, и питања вештине писања и вештине говора, којима ауторка такође посвећује потребну пажњу. Позивајући се на ставове релевантних глотодидактичара, она се, између осталог, залаже за већу заступљеност различитих видова креативног писања у настави страног језика, јер то доводи до аутентичне комуникације на часу, а има и изразит васпитни и мотивациони значај за ученике, због својеврсне демистификације чина писања. Истовремено, књижевни текст (као „језик у активној употреби”) буди код ученика потребу да нешто кажу, да прокоментаришу и комуницирају, па његова употреба увек може представљати добар подстицај за усмено изражавање.

Имајући у виду чињеницу да интеркултуралност представља један од темељних принципа савремене наставе, последњи сегмент трећег поглавља посвећен је питању развијања и неговања интеркултуралних компетенција ученика путем наставе страног језика. Књижевни текст овде је сагледаван као наставни материјал који „кроз језички израз културе која га је изнедрила, омогућава увиђање њених специфичности и поређење циљне културе са изворном културом ученика, са сврхом превазилажења предрасуда, развијања толеранције и прихватања Другог и другачијег” (5). У овом смислу, циљ наставе страног језика, али и наставе уопште, требало би да буде не само прихватање стране културе равноправно са сопственом, већ и схватање да је сопствена култура богата и вредна подједнако као и страна.

У ЗАКЉУЧКУ се ауторка још једном осврће на најважније поставке до којих се претходно дошло у појединачним поглављима, чиме се додатно наглашавају важни принципи и методичка становишта која се тичу статуса и функције књижевног текста у настави страног језика. Она би се, у најкраћем, могла свести на закључак да књижевни текст који одговара нивоу учениковог познавања језика и његовом интересовању и чије је присуство у настави подржано одговарајућим активностима, може подстаћи ученика на комуникацију на страном језику, чиме се остварује основни циљ наставе, тј. учења страног језика. Такође, употреба књижевног текста у овој настави омогућава активацију трансфера знања из других области, унапређи-

вање општих компетенција ученика, развијање његове свести о сопственом учењу; оспособљава ученика за самостални, ваншколски рад, подстиче интересовање за француску/страну књижевност, самостално читање и креативно писање. Све наведено омогућава остваривање комплексних и вишеструких циљева наставе француског као страног језика.

*

Пред нама је књига изразите практичне вредности, чији се квалитет, поред осталог, огледа и у јасно профилисаном научно-стручном становишту ауторке и излагању које је, стога, систематично, прегледно и прецизно. Обим појединачних поглавља и рукописа у целини адекватно је одмерен; књига је добро структурирана, чита се лако, а притом је врло информативна, богата мноштвом корисних и занимљивих фуснота. Ауторка се, овим рукописом, профилише као врстан језички стручњак, компетентан методичар, али и поштовалац и познавалац књижевности, свестан свих вредности ове уметности саме по себи, као и значаја који она може имати у настави страних језика, под условом да се у раду примењује адекватна научно-стручна методологија.

Имајући у виду све истакнуте особености и квалитете монографије *Књижевност у настави страног језика*, можемо да закључимо да је реч о релевантној студији чију ће употребну вредност препознати различити учесници наставног процеса – наставници, аутори уџбеника, студенти и истраживачи, односно сви заинтересовани за теоријска и практична питања наставе страног језика, а посебно статуса књижевности у тој настави.

Снежана В. Божић*

Универзитет у Нишу
Филозофски факултет
Департман за србистику

* snezana.bozic@filfak.ni.ac.rs